

Grad pri Gradu

Legende pa kar rastejo in rastejo

Dostop: Kraj Grad z največjim gradom v Sloveniji leži 20 km severno od Murske Sobote. Enako dolg je dostop iz Radencev, skozi Cankovo in mimo Ledavskega jezera.

Naravne lepote
Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Goričko, deželica pod tromejo z Avstrijo in Madžarsko; že ime izdaja mehko, valujočo, gričevnato deželo, umirjeno s širokimi, plitvimi, lepo obdelanimi dolinami. Povsod se soncu nastavljajo slemena, bela od vasi in našpikana od zvonikov skromnih cerkvic. Z dna dolin, ki so pozimi mrazišča, vstajajo meglice. Zdelo bi se, da vstajajo iz jezer, če ne bi iz njih molile ostrice smrek. To domačijsko prelest so oblikovali nanosi odteklega Panonskega morja. Tu ni pričakovati trdnjavske zidanih graščin, nobenih fevdalnih gnezd na strmih skalah. In vendar stoji tu eden največjih gradov na Slovenskem, zakaj v njem je – to vam bo takoj razložil vsak vedežen domačin – 365 soban; kolikor je pač dni v letu. Malo bo pomežiknil in vi boste pri tem lahko sklepali, da gre le za legendo. Je kdo preštel sobane? Najbrž je, vendar se ne ve, kdo jih je kdaj prešteval. Potem bo še skrivnostno dodal: Nihče pa ne ve, koliko prostorov je spodaj, pod zemljo, koliko je vinskih kleti ... in koliko ječ z mučilnicami je zasutih.

Grad, ki ima baje 365 soban. Nikoli ne bodo vse preštete, še manj vse obnovljene. K sreči se v gradu obnavlja prostor za prostorom, postavlja namembnost za namembnostjo. Najobsežnejše grajsko poslopje v Sloveniji je zaradi kulturnih prireditev živahno tudi zunaj svojih zidov, vse bolj pa postaja vabljivo zaradi zdravih energetskih točk v grajskem parku.

Prvak med demoničnimi grajskimi bitji je zmaj ...

... zaležejo pa tudi coprnice vseh vrst.

No, na območju Panonskega morja je tu in tam prišlo do vulkanizma. Za njim so ostali strmi griči iz bazaltnega tufa. Na enem takih gričev stoji grad Grad, ki je zdaj središče trideželnega kulturnega in naravnega parka Goričko-Raab-Őrség. Zgodovinske listine ga postavljajo že v enajsto stoletje, ko so se tu naselili skrivnostni vitezi templjarji, ki so imeli smisel tudi za iskanje izvorišč zemeljskih energij. Današnji obseg je grad dobil v 16. in 17. stoletju, v naslednjih dveh stoletjih je bil dograjevan, čisto v stilu madžarskih plemenitašev, za katere je v baroku veljala oznaka, da so konjeniki, ki so se izgubili v svojih strasteh; zakaj se ne bi tudi v štetju grajskih soban ... Še posebno ker so razširili tudi legendo, da v spodnjih prostorih gradu živi zmaj. Vsak pošten grad ima svojega demona. Izbira je velika: volkodlak, zakleta princeza, čaravnica, vampir in, seveda, najbolj pogosto, zmaj. Grajski zmaj ni navaden zmaj, je kralj zmajev, ima zlato krono.

Še preden stopite na dvorišče, boste naleteli na objekte največje čarovniške prireditve pri nas, na sledove halovenske norije v noči na dan Vseh svetih. Nad njimi se sklanjajo velikanska in častitljiva drevesa nekdanjega grajskega parka: platane, rdeče bukve, rdeči hrasti, gledičevke, sofore, cedre in tulipanovci, ki pri polnem zdravju čakajo boljših (hortikulturnih) časov. Ta bitja bi, če bi znala govoriti, nemara po pravici povedala, koliko je resnice o zdravlilnih energetskih točkah na grajskem dvorišču in ponekod v bližnji okolici, na primer ob studencu južno pod gradom. Radiestezisti so na njih izmerili mogočne količine zemeljskega sevanja. Grad, eden od kotov velikega pomurskega trikotnika zdravlilnih energetskih točk (druga dva kota sta Bukovniško jezero in Razkriški kot), je postal zelo zanimiv tudi za iskalce zdravja, ki jih je treba, seveda, spoštovati. Nekateri med njimi na svoji koži dejansko občutijo mravljince in toploto.

Grad po velikosti zlepa nima para pri nas. Grajsko dvorišče je tako obsežno samo še v kostanjeviškem klostru, s tem da baročni arkadni slopi na

gradu niso kamniti kot doli ob Krki, ampak so zidani iz opeke, zakaj kamna, primerne za stavbne elemente, je na Goričkem malo. Za temi težkimi in mogočnimi arkadami v dveh nadstropjih so kotički in sobane, ki jih lahko raziskujete po mili volji. Lahko jih celo preštete, če imate čas. Po dolgih letih propadanja je povsod po njem na ogled ambiciozna obnova, tudi informacijsko središče za obiskovalce z informacijsko literaturo o Goričkem in Gradu je odprto. Tu so delavnice domačih obrti in dejavnosti (kolarstva, kovaštva, lončarstva, tkalstva, zeliščarstva, žganjekuhe ...), viteška dvorana, saloni, črna kuhinja in pokuševalnica domačih jedi, vinska klet za gorička vina ... Še pred 15 leti so povsod zijali podrti stropi in podi, sesuti oboki so kazali kvečjemu nekdanje veščine velbanja. Petnajst let trajajoča obnova je v glavnem že popolnila te nevarne zobe časa, vendar doživlja usodo vsake obnove: ne vidiš ji konca, vzdihneš nad njeno obsežnostjo in visoko ceno. Kleti še niso vse odkopane, arheologi in

Mehko valujoča, umirjena
prekmurska pokrajina Goričko

Stilizirano oko pokrajine,
iz kmečkih izdelkov sestavljeno
na grajski noči čarovnic

Kovaško orodje v muzejski delavnici v gradu

kastelologi bodo morda dobili potrdilo o tem, okoli katerega gradbenega jedra je sploh zrasel razsežni in razkošni dvorec. Z odkopavanji se počasi odgrinjajo podatki o njegovem razvoju. Tako je na primer že prišla na dan napol strohnela klada z okovjem za priklepanje jetnikov. Lahko si jo ogledate v grajski muzejski zbirki.

Na Gradu, v srednjem veku imenovanem *Lyndwa*, v novejših časih pa tudi Gornja Lendava, so, kot rečeno, gospodovali madžarski plemenitaši, najdlje, med letoma 1365 in 1685, rodbina Szechy, ki je razširjala protestantizem. Rodbine Batthyany, Nadasdy, Szecheny, Szapary in končno Hartner so vse do konca druge svetovne vojne živele v sobah in dvoranah, prevlečenih z baržunom in polnih dragocenega pohištva in umetnin. Ohranjen napis na eni od sten – *Da zdravstvujet Krasnaja Armija* – pa govori, da je bila tu na pomlad leta 1945 naseljena sovjetska vojska. Ki je Ferdinanda Hartnerja, Madžara, soboškega župana in veleposestnika, spravila ob grad. Kar ni razdejala ona, so raznesli domačini. Kar je ostalo od njih, je pustila država propadati. Hartner je v odsotnosti, potem ko je pobegnil v Argentino, bil obsojen na smrt in zaplembo premoženja. Leta 2012 ga je vrhovno sodišče oprostilo vseh obtožb. Vse, kar je imel, je zato treba vrniti njegovi dedinji, ki živi v Avstriji. Upravljavci Gradu na

Strelnica v grajskem zidu

Goričkem ne vedo, ali bo treba grad, ki je državni kulturni spomenik najvišje kategorije, vrniti takega, kot je zdaj, lepega, obnovljenega, tudi z evropskim denarjem, z že visoko razvitim programom, skupaj z vso njegovo okoliško naravo, ali pa bo država, kdo drug, plačala Hartnerjevi hčerki odškodnino. Če bo grajsko poslopje vrnjeno v naravi, bo vodstvo krajinskega in kulturnega parka smelo še naprej živeti v nekaterih od 365 prostorov. Tako upajo. Skupaj z nepredvidljivim, zlato okronanim zmajem, ki bi moral biti vsaj pohleven kuža in čuvaj pred norostmi birokracije.